

پیشینه شیعه در قرآن از منظر فریقین
(با تأکید بر آیه هفت سوره بینه)

محمد یعقوب بشوی

مرکز بین المللی
ترجمه و نشر
المصطفی ﷺ

۱۱۷۶ مجتمع آموزش عالی امام خمینی

سرشناسه:	بشوی، محمد یعقوب، ۱۹۷۲ -
عنوان و نام پدیدآور:	پیشینه شیعه در قرآن از منظر فریقین (با تأکید بر آیه هفت سوره بینه)
مشخصات نشر:	محمد یعقوب بشوی.
مشخصات ظاهری:	قم: مرکز بین المللی ترجمه و نشر المصطفی (ع)، ۱۳۹۵.
شابک:	۹۷۸-۶۰۰-۲۲۹-۰۷۳-۹
وضعیت فهرست نویسی:	فیا
یادداشت:	کتابنامه به صورت زیرنویس.
موضوع:	تفاسیر شیعه - قرن ۱۴
موضوع:	

Quran -- Shiite hermeneutics -- 20th century

موضوع:	شیعه در قرآن
موضوع:	Shi'ah in the Quran
موضوع:	شیعه - دفاعیه‌ها و ردیه‌ها
موضوع:	Shi'ah -- Controversial literature
بندی کتاب:	۱۳۹۵ هـ / ۹۳ ش / BP۱۰۴
بندی بایوب:	۲۹۷/۱۵۹
شماره شابک ملی:	۳۳۵۶۸۱۰

حق چاپ برای ناشر محفوظ است

پیشینه شیعه در قرآن از منظر فریقین (با تأکید بر آیه هفت سوره بینه)	
مؤلف:	محمد یعقوب بشوی
چاپ اول:	۱۳۹۵ ش / ۱۳۳۸ ق
ناشر:	مرکز بین المللی ترجمه و نشر المصطفی (ع)
● چاپ: نارنجستان	● قیمت: ۲۵۰۰۰ ریال
● ارگان: ۳۰۰ نسخه	

مراکز بخشن

ایران، قم، خیابان معلم غربی (حجتیه)، نبش کوچه ۱۸	
تلفن: ۰۲۵ ۳۷۸۳۹۳۰۵ - ۹	تلفکس: (داخلی ۱۰۵) ۰۲۵ ۳۷۸۳۹۳۰۵
ایران، قم، بلوار محمدامین، سه راه سالاریه، تلفن: ۰۲۵ - ۳۲۱۳۳۱۰۶	
ایران، قم، مجتمع ناشران، طبقه سوم واحد ۳۰۸، تلفن: ۰۲۵ ۳۷۸۴۲۴۰۲	
pub.miu.ac.ir	miup@pub.miu.ac.ir
	https://telegram.me/pub_almostafa

باسپاس از دست اندازانی که ما را در تولید این اثر یاری رسانیدند

- مدیر انتشارات: مرتضی محمدعلی نژادشانی
- مدیر تولید: جعفر قاسمی ابهری
- ناظر فنی: محمدباقر شکری
- ناظر گرافیک: مسعود مهدوی
- ناظر چاپ: نعمت‌الله یزدانی

سخن ناشر

با پیروزی انقلاب شکوهمند اسلامی و در عصر جهانی شدن ارتباطات، پرسش‌ها و چالش‌های نوینی در حوزه علوم انسانی فرا روی اندیشمندان مسلمان قرار گرفت که همه به نوعی برخاسته از مسئولیت دشوار حکومت در این عصر است؛ دورانی که پای‌بندی به دین و سنت در مدیریت همه‌جانبه کشورها بسیار چالش‌برانگیز می‌نماید. از این‌رو معالعات و پژوهش‌های به‌روز، جامع، منسجم و کاربردی در حوزه دین، بر اساس معیارهای معتبر جهانی و عمق و اصالت اندیشه‌های ناب نبیسته و ضروری است و جلوگیری از انحرافات فکری و تربیتی پرهنگد حوزه دین، مهم و مورد عنایت تمامی بنیان‌گذاران این شجره طیبه به‌ویژه امام بزرگ انقلاب اسلامی، امام خمینی رحمه الله و مقام معظم رهبری دام الله العالی می‌باشد.

«جامعة المصطفی رحمه الله العالمية» برای تحقق این رسالت خطیر و در مسیر نشر معارف امام محمدی رحمه الله «مرکز بین‌المللی ترجمه و نشر المصطفی رحمه الله» را تأسیس کرده است.

در پایان لازم می‌دانیم تسبیح و تحفه عزیزی را که در نشر این کتاب سهمی داشته‌اند، سپاس گزارده، ارباب فضل و معرفت را به یاری بخوانیم تا ما را از دیدگاه‌های سازنده خویش بهره‌مند سازند.

مرکز بین‌المللی
ترجمه و نشر المصطفی رحمه الله

فهرست

مقدمه	۱۱
۱. کلیات	۲۱
مفهوم‌شناسی	۲۲
۱. شیعه در لغت	۲۲
۲. شیعه در قرآن	۲۳
۳. شیعه در روایات	۲۵
الف) روایات شیعه	۲۵
ب) روایات اهل سنت	۲۶
۴. پیشینه موضوع	۳۷
شیعه از دیدگاه دانشمندان فریقین	۳۷
۱. دانشمندان شیعه	۳۸
۲. دانشمندان اهل سنت	۴۲
ارزیابی اجمالی دیدگاه‌ها درباره پیشینه شیعه	۴۲
دیدگاه اول: عصر رسالت	۴۲
دیدگاه دوم: پس از وفات پیامبر ﷺ	۴۶
دیدگاه سوم: در عصر عثمان و به وسیله عبدالله بن سبا	۴۷
الف) آیه ابلاغ	۵۶
ب) آیه نصب	۵۸

- ۵۹..... (ج) آیه اکمال.....
- ۶۰..... (د) آیه سأل سائل.....
- ۷۰..... سیف بن عمر کیست؟.....
- ۷۲..... دیدگاه چهارم: فتنه الدار.....
- ۷۲..... دیدگاه پنجم: خلافت علی علیه السلام.....
- ۷۳..... دیدگاه ششم: پس از شهادت امام حسین علیه السلام.....
- ۷۵..... ۲. بررسی روایات شأن نزول آیه.....
- ۷۵..... آیه خیر البریه.....
- ۷۶..... مفهوم.....
- ۷۷..... الف (ب).....
- ۷۹..... (ج) البریه.....
- ۸۳..... ۲. تفسیر اجمالی آیه.....
- ۸۶..... ۳. دلالت آیه «خیر البریه» بر رهبریت امام علی علیه السلام.....
- ۹۱..... الف) شر البریه در روایات.....
- ۹۲..... ب) شر البریه در روایات اهل سنت.....
- ۱۰۱..... بررسی روایات شأن نزول آیه.....
- ۱۰۲..... ۱. روایات شأن نزول و تنها مصداق آیه در منابع.....
- ۱۰۲..... الف) تفسیر فرات.....
- ۱۰۳..... ب) مجمع البیان.....
- ۱۰۴..... ج) البرهان فی تفسیر القرآن.....
- ۱۰۷..... ۲. راویان شأن نزول نزد شیعه.....
- ۱۰۸..... ۳. روایات شأن نزول و تنها مصداق آیه در منابع اهل سنت.....
- ۱۰۸..... الف) جامع البیان.....
- ۱۰۹..... ب) الدر المنثور.....
- ۱۱۱..... ج) فتح القدير.....
- ۱۱۱..... د) شواهد التنزیل.....
- ۱۱۳..... هـ) مناقب.....

۱۱۴	و) الفصول المهمة.....
۱۱۴	ز) الصواعق المحرقة.....
۱۱۵	۴. سبب نزول آیه در برخی روایات اهل سنت.....
۱۱۶	۵. راویان شأن نزول نزد اهل سنت.....
۱۱۸	بیان مصداق آیه به وسیله پیامبر ﷺ.....
۱۱۸	۱. هنگام نزول.....
۱۲۱	۲. معرفی علی بدون سؤال.....
۱۲۲	۳. هنگام رحلت.....
۱۲۶	۴. خانه ام سلمه.....
۱۲۷	۵. جمع اصحاب.....
۱۲۸	۶. خبر آینه.....
۱۲۸	۷. شب شهادت امیر.....
۱۲۹	۸. در پاسخ به پرسش ردی.....
۱۳۰	۹. به طور مطلق.....
۱۳۳	استشهاد از آیه در کلام بزرگان.....
۱۳۳	۱. استشهاد امام علی علیه السلام.....
۱۳۳	الف) استشهاد بر اهل شورا.....
۱۳۵	ب) هنگام مباحثه با فاطمه.....
۱۳۵	ج) بر فراز منبر کوفه.....
۱۳۶	۲. استشهاد ابن عباس.....
۱۳۷	۳. استشهاد سعد بن زید.....
۱۴۱	۴. استشهاد جابر بن عبدالله انصاری.....
۱۴۲	۵. استشهاد امام سجاد علیه السلام.....
۱۴۲	۶. اجماع اصحاب.....
۱۴۳	روایات شأن نزول دیگر نزد فریقین.....
۱۴۳	مصادیق دیگر آیه نزد شیعه.....
۱۴۳	۱. اهل بیت علیهم السلام.....
۱۶۳	۲. آل محمد ﷺ.....

۱۶۴	۳. امام سجاده علیه السلام
۱۶۴	۴. امام صادق علیه السلام
۱۶۴	۵. شیعه
۱۶۵	اوصاف شیعه در روایات ناظر به آیه
۱۶۵	۱. بهترین خلق
۱۶۶	۲. پشانی‌شان سفید و روشن
۱۶۷	۳. همراه رسول خدا صلی الله علیه و آله کنار حوض
۱۶۷	۴. رضایت خداوند
۱۶۷	۵. سوگند به خیر صلی الله علیه و آله
۱۶۸	دشمن علی، دست به گردن بسته
۱۶۸	بررسی دیگر معادله‌های آیه نزد اهل سنت
۱۶۹	۱. ابراهیم علیه السلام
۱۷۲	۲. بنده مؤمن
۱۷۳	۳. ابوبکر، عبدالله بن سلام، هم‌اهان
۱۷۵	۳. بررسی روایات غیر شأن نزول
۱۷۵	خیر البریه
۱۷۶	۱. خیر الخلق
۱۷۷	۲. خیر فرقه
۱۸۶	۳. خیر الناس
۱۸۷	۴. خیر البشر
۱۸۸	۵. مختار خدا
۱۸۹	۶. خیر الامه
۱۸۹	۷. خیر الرجال
۱۹۰	۸. بهترین شخص پس از پیامبر صلی الله علیه و آله
۱۹۳	۹. برگزیده اهل بهشت
۱۹۳	۱۰. احب الخلق
۱۹۵	۱۱. سرور خطاب «یا ایها الذین امنوا»، در قرآن
۲۰۰	۱۲. محبوب‌ترین گروه

۲۰۰	۱۳. نزدیک‌ترین گروه به خدا
۲۰۱	۱۴. سزاوارترین گروه به حق
۲۰۳	۴. دیدگاه‌های دانشمندان فریقین درباره آیه
۲۰۳	دانشمندان شیعه
۲۰۳	۱. فرات کوفی
۲۰۴	۲. علی بن ابراهیم قمی
۲۰۴	۳. بررسی
۲۰۴	۱. کاشانی
۲۰۴	۵. بحرانی
۲۰۵	۶. طباطبائی
۲۰۵	۷. شیرازی
۲۰۶	دانشمندان اهل سنت
۲۰۶	۱. حبری
۲۰۶	۲. بلاذری
۲۰۶	۳. طبری
۲۰۷	۴. ابن مردویه
۲۰۷	۵. حسکانی
۲۰۷	۶. خوارزمی
۲۰۸	۷. ابن عطیه اندلسی
۲۰۸	۸. گنجی شافعی
۲۰۹	۹. ابن عساکر
۲۰۹	۱۰. سبط ابن جوزی
۲۰۹	۱۱. عمر موصلی
۲۰۹	۱۲. جوینی
۲۱۰	۱۳. ابن صباغ مالکی
۲۱۰	۱۴. سیوطی
۲۱۰	۱۵. هینمی
۲۱۰	۱۶. شوکانی

۲۱۱	۱۷. آلوسی
۲۱۱	۱۸. قنادوزی حنفی
۲۱۱	۱۹. مؤمن شیلنجی
۲۱۱	۲۰. قنوی
۲۱۲	۲۱. ملیح آبادی
۲۱۲	۲۲. برزنجی
۲۱۲	۲۳. امرتسری
۲۱۳	۲۴. کشفی
۲۱۳	۲۵. بوعلی
۲۱۳	۲۶. زرنگان حنفی
۲۱۵	۵. ارزیابی مهمانین بهاء مخالفان
۲۱۵	شبهه ابن جوزی متوفای ۵۱۷ق
۲۱۵	صحیح نبودن حدیث
۲۱۸	شبهه ابن تیمیه (متوفای ۷۲۵ق)
۲۱۸	۱. عدم حجیت نقل ابی نعیم
۲۱۹	۲. کذب و موضوع بودن روایت
۲۲۱	۳. عام بودن آیه
۲۲۲	شبهه ابن حجر هیتمی (متوفای ۹۷۴ق)
۲۳۰	شبهه آلوسی (متوفای ۱۲۷۰ق)
۲۳۱	بهر از پیامبر
۲۳۵	شبهه البانی (۱۹۱۴ - ۱۹۹۹)
۲۳۵	موضوع بودن حدیث
۲۴۰	جمع بندی
۲۴۵	کتابنامه

مقدمه

همواره در طول تاریخ، در هر زمان، دو گروه متضاد در مقابل یکدیگر بوده‌اند؛ یکی پاسدار حق و دیگری طرفدار باطل. در تشخیص این دو گروه، مشکلی نیست؛ اما مشکل وقتی پدید می‌آید که هر دو گروه، خود را برحق بدانند و بر آن اصرار بورزند؛ در چنین اوضاعی است که تشخیص حق و باطل برای مردم دشوار خواهد بود و بسیاری از آنها گمراه می‌شوند؛ زیرا هریک از این گروه‌ها ادعای برحق بودن را دارند. همین امر موجب شده است که بسیاری از مردم در طول زمان از جریان فکری باطل، آسیب‌های مادی و معنوی فراوانی ببینند.

جریان تفکر باطل، تاکنون میلیون‌ها انسان بی‌گناه را به کلام مرگ فرستاده، صدها آبادی را به ویرانی مبدل نموده، میلیون‌ها زن و کودک را بی‌سرپرست و اسیر حوادث زمان و مکان کرده است. فرعون‌ها و نمرودهای زمان با احزاب و اطرافیان سبک‌مغزشان، به گورستان تاریخ پیوستند؛ اما در قرن بیست و یکم هم میلیون‌ها انسان، در دست سفیهان قوم، بازهم لقمه پرچرب و نرم گرگ‌های زمان می‌شوند. اگر بازهم موسی‌ها در مقابل این نمایندگان شر مقاومت نکنند، بی‌تردید جوامع

بشری امروز نیز دچار سرنوشتی ننگین، همچون سرنوشت فرعون‌ها، نمرودها و قومشان خواهند شد. قرآن مجید، به صراحت جامعه را از وجود خطری آگاه کرده، هشدار لازم را در این باره داده است:

﴿وَاتَّقُوا فِتْنَةً لَا تُصِيبُ الَّذِينَ ظَلَمُوا مِنْكُمْ خَاصَّةً وَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ﴾^۱

و [خودتان را] از [بلا و] فتنه‌ای حفظ کنید، که فقط به کسانی از شما که ستم کردند، نمی‌رسد (بلکه همه را فرا خواهد گرفت) و بدانید که خدا سخت‌کیفر است!

سنت و قانون خدا همواره در تعیین سرنوشت ملت‌ها نقش‌آفرین است. انسان‌ها هم خودباخته، غافل و اسیر نفس را با سنت امهال از پا می‌آورد؛ چنان‌که قرآن مجید در این باره با صراحت سخن گفته است:

﴿فَمَنْ الْكَافِرِينَ أَفْعَلُكُمْ رُوِيَ﴾^۲

پس کافران را مهلت ده، اندک مهلتشان ده.

همچنین سنت استدراج، کافران را به دام خود می‌اندازد:

﴿وَالَّذِينَ كَفَرُوا بِآيَاتِنَا سَنَسْتَدْرِجُهُمْ مِنْ حَيْثُ لَا يَعْلَمُونَ ۖ وَأُمْلِي لَهُمْ إِنَّ كَيْدِي مَتِينٌ﴾^۳

و آنان را که آیات ما را دروغ انگاشتند از راهی که خود نمی‌دانند، به تدریج خوارشان می‌کنیم و به آنها مهلت دهیم، که تدبیر من استوار است.

اکنون این پرسش مطرح می‌شود که آیا راهی هست تا از سرنوشت بد اقوام گذشته عبرت بگیریم، و خود سرنوشتمان را رقم بریم و در میدان نبرد، نقش ابراهیم‌ها و موسی‌های زمان را ایفا کنیم، یا دست‌کم از تکرار چنین سرنوشتی پیشگیری کنیم و گرفتار نشویم؟

۱. انفال، آیه ۲۵.

۲. طارق، آیه ۱۷.

۳. اعراف، آیه ۱۸۲ - ۱۸۳.

اولین پرسشی که به ذهن هر انسان عاقلی خطور می‌کند، این است که چه راهی را برگزینیم تا سقوط نکنیم؟ با سنت هدایت تکوینی، می‌توان حق را از باطل تشخیص داد و با به‌کارگیری عقل، مسیر خود را به راه راست تغییر دهد: ﴿وَهَدَيْنَاهُ النَّجْدَيْنِ﴾^۱ «و او را به دو راه (خیر و شر) رهنمون کردیم».

راه خیر و راه شر به او نشان داده شده است:

﴿إِنَّا هَدَيْنَاهُ السَّبِيلَ إِمَّا شَاكِرًا وَإِمَّا كَفُورًا﴾^۲

در واقع ما او را به راه (راست) راهنمایی کردیم، درحالی‌که یا سپاسگزار یا بسیار ناسپاس است.

نقش انسان، تنها در انتخاب آن راه است و کسی که از سرنوشت دیگران عبرت نگیرد، سودی به عبرت دیگران خواهد شد و کسی که از نعمت عقل برای تکامل و پیشرفت و زندگی استفاده نکند و آن را برای گره‌گشایی از کارها در مسیر زندگی قرار نهد، از دید قرآنی، نه تنها سعادتمند نمی‌شود؛ بلکه او بدترین انسان روی زمین است که از چهارپایان نیز گمراه‌تر خواهد بود:

﴿إِنَّ شَرَّ الدَّوَابِّ عِنْدَ اللَّهِ الضُّمُّ الْبُظْمُ الَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ﴾^۳

به‌راستی که بدترین جنبندگان نزد خدا، ناشنوا و گنگ‌هاند که خردورزی نمی‌کنند.

خداوند پس از هدایت تکوینی و همچنین اعطای نعمت عقل، حجت باطنی به بنده‌اش، «راه‌شناسان» را هم به عنوان نعمت برتر به او ارزانی داشته است:

۱. بلد، آیه ۱۰.

۲. انسان، آیه ۳.

۳. انفال، آیه ۲۲.

﴿كَانَ النَّاسُ أُمَّةً وَاحِدَةً فَبَعَثَ اللَّهُ النَّبِيِّينَ مُبَشِّرِينَ وَمُنْذِرِينَ وَأَنْزَلَ مَعَهُمُ الْكِتَابَ بِالْحَقِّ لِيُخْطَبُ بَيْنَ النَّاسِ فِيهَا يَخْتَلِفُوا فِيهِ وَمَا اخْتَلَفَ فِيهِ إِلَّا الَّذِينَ أُوتُوهُ مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَهُمُ الْبَيِّنَاتُ بَغْيًا بَيْنَهُمْ فَهَدَى اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا لِمَا اخْتَلَفُوا فِيهِ مِنَ الْحَقِّ بِإِذْنِهِ وَاللَّهُ يَهْدِي مَنْ يَشَاءُ إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ﴾^۱ مردم، ملت‌ی یگانه بودند، و خدا، پیامبران را مژده‌آور و هشداردهنده برانگیخت و با آنان کتاب [خدا] را، که به‌سوی حق دعوت می‌کرد، فرو فرستاد تا میان مردم، درباره آنچه در موردش اختلاف داشتند، داوری کند. و در مورد آن [کتاب] اختلاف نکردند؛ مگر کسانی که آن [کتاب] به آنان داده شد (پس از آنکه دلیل‌های روشن به آنان رسیده بود) به‌سبب حسادت (و ستمی که بینشان [حکمفرما] بود. پس خدا کسانی را که از آن آواره بودند، به‌حقیقت آنچه در موردش اختلاف کرده بودند، با رحمت خود، راهنمایی نمود و خدا، هر کس را (شایسته بدانند و) بخواند به راه راست راهنمایی می‌کند.

قرآن حکیم، مهم‌ترین پیام زناسگی انسان‌ها را قیام به‌صورت دسته‌جمعی برای تحقق عدالت اجتماعی می‌داند و آمدن پیامبران را نیز تحقق چنین امری برمی‌شمارد:

﴿لَقَدْ أَرْسَلْنَا رُسُلَنَا بِالْبَيِّنَاتِ وَأَنزَلْنَا مَعَهُمُ الْكِتَابَ وَالْمِيزَانَ لِيَقُومَ النَّاسُ بِالْقِسْطِ﴾^۲

به‌یقین فرستادگانمان را با دلیل‌های روشن (معجزات) فرستادیم، و همراه آنان کتاب (الهی) و ترازو را فرو فرستادیم، تا مردم به دادگری برخیزند.

این آیه، قیام برای اقامه عدالت را بازگو می‌کند، نه عمل به آن را؛ چنان‌که قرآن از اقامه نماز سخن می‌گوید، نه صرف خواندن آن، که گاهی ضرر هم دارد. اما اگر نماز قائم شود، به همه ابعاد وجودی فیض

۱. بقره، آیه ۲۱۳.

۲. حدید، آیه ۲۵.

می‌بخشد و چنین نمازی معراج مؤمن است و مایع منکر و فحشا می‌شود. چنان‌که عدالت، قیام را می‌طلبد و باید همچون نماز اقامه شود و نه تنها خود شخص آن را اقامه کند، بلکه همراه دیگران آن را به پا دارد. تا که فواید آن به همه مخلوقات برسد. انبیا برای چنین برنامه‌ای آمدند و مردم را به آن واداشتند. لام در آیه «لَيَقُومَنَّ النَّاسُ بِالْقِسْطِ»، لام تعلیل است؛ یعنی هفت از بعثت همه انبیای بزرگ الهی ﷺ، برانگیختن مردم برای اقامه عدالت است. می‌توان حکومت پنج ساله حضرت علی علیه السلام را نمونه‌ای بارز برای تحقق عدالت اجتماعی دانست.

قرآن کریم، روحی شور بسیار سرنوشت‌ساز بشری را با ماده «ق و م» یاد کرده است که عبارتند از:

۱. نماز: قرآن مجید درباره نماز حتی یک بار هم از واژه «قراء» (خواندن)، استفاده نکرده؛ بلکه در آیه‌ای از اقامه نماز سخن گفته است: «وَأَنْ أَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَآتُوا زَكَاةً وَهُوَ خَيْرٌ لِّكُمْ وَأَنْ تَقْرَأُوا»^۱

و (نیز به ما فرمان داده شده به) اینکه نماز را به پا دارید و [خودتان را] از [عذاب] او حفظ کنید و او کس است که فقط به‌سوی او گردآوری خواهید شد.

۲. دین: قرآن مجید به امت اسلامی درباره اقامه دین، هیچ‌چنین اقامه نماز دستور داده است:

«شَرَعَ لَكُمْ مِنَ الدِّينِ مَا وَصَّى بِهِ نُوحًا وَالَّذِي أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ وَمَا وَصَّيْنَا بِهِ إِبْرَاهِيمَ وَمُوسَى وَعِيسَى أَنْ أَقِيمُوا الدِّينَ وَلَا تَتَفَرَّقُوا فِيهِ كَبُرَ عَلَى الْمُشْرِكِينَ مَا تَدْعُوهُمْ إِلَيْهِ اللَّهُ يَجْتَبِي إِلَيْهِ مَنْ يَشَاءُ وَيَهْدِي إِلَيْهِ مَنْ يُنِيبُ»^۲

برای شما از دین مقرر کرد آنچه را که نوح را بدان سفارش کرده، و

۱. انعام، آیه ۷۲.

۲. شوری، آیه ۱۳.

آنچه را به‌سوی تو وحی کردیم و آنچه را که ابراهیم و موسی و عیسی را بدان سفارش کردیم، که دین را برپا دارید و در آن تفرقه‌افکنی نکنید. بر مشرکان گران است آنچه را که آنان را به‌سویش فرا می‌خوانید. خدا هرکس را بخواهد به‌سوی (رسالتش) برمی‌گزیند، و کسی را که بازگردد، به‌سوی خود راهنمایی می‌کند.

اقامه دین، عمل به همه دستورات جاویدانه و حیات‌بخش آن است که جامعه رنگ و بوی دیگری می‌بخشد و در آن، فقط عمل فردی مهم نیست، بلکه عمل جمعی نیز مهم است. اقامه دین یعنی استمرار دین در همه عرصه‌های زندگی، و این، بدون استمرار و مقاومت، به‌دست نخواهد آمد؛ بلکه از آنجا که کار بسیار طاقت‌فرسایی است، برای تحقق آن باید همه جامعه با یکدیگر تعاون کنند:

﴿وَتَعَاوَنُوا عَلَىٰ أَمْرٍ مَّأْمُونٍ﴾^۱

و بر(ای) نیکوکاری و خودنگهداری و پارسایی با یکدیگر همکاری کنید.

۳. قیامت: قرآن در چندین مورد اقامه قیامت سخن گفته است:

﴿رَبَّنَا اغْفِرْ لِي وَلِوَالِدَيَّ وَلِلْمُؤْمِنِينَ يَوْمَ هُمْ مَحْجُوبُونَ﴾^۲

ای پروردگار ما، در روزی که حساب برپا می‌شود، من و پدر و مادرم و مؤمنان را ببامرز.

قیامت، روز مقاومت است و فقط یک روز دارد که معادل نجاه هزار

سال دنیا است:

﴿تَفْرُجُ السَّلاَئِكُ وَالرُّوحُ إِلَيْهِ فِي يَوْمٍ كَانَ مِقْدَارُهُ خَمْسِينَ أَلْفَ سَنَةٍ﴾^۳

۱. مائده، آیه ۲.

۲. ابراهیم، آیه ۴۱.

۳. معارج، آیه ۴.

فرشتگان و روح در روزی که مقدارش پنجاه هزار سال است، به سوی او بالا می‌روند.

۴. عدالت: هدف بعثت انبیاء علیهم‌السلام، تحقق عدالت در اجتماع و تربیت جامعه به آن سو بوده است؛ به گونه‌ای که مردم برای تحقق عدالت در جامعه قیام کنند:

﴿لَقَدْ أَرْسَلْنَا رُسُلَنَا بِالْبَيِّنَاتِ وَأَنْزَلْنَا مَعَهُمُ الْكِتَابَ وَالْمِيزَانَ لِيَقُومَ النَّاسُ بِالْقِسْطِ وَأَنْزَلْنَا الْحَدِيدَ فِيهِ بَأْسٌ شَدِيدٌ وَمَنْفَعٌ لِلنَّاسِ وَلِيَعْلَمَ اللَّهُ مَنْ يَنْصُرُهُ وَرُسُلَهُ بِالْغَيْبِ إِنَّ اللَّهَ قَوِيٌّ عَزِيزٌ﴾^۱

به این فرستادگانمان را با دلیل‌های روشن (معجزه‌آسا) فرستادیم، و همراه آنان کتب (الهی) و ترازو را فرو فرستادیم؛ تا مردم به دادگری برخیزند و آن را فرو فرستادیم که در آن نیرویی شدید و سودهایی برای مردم است، و تا خدا معلوم دارد که چه کسی او و فرستاده‌اش را در نهان یاری می‌کند. به راستی خدا نیرومندی شکست‌ناپذیر است.

برای قوام بخشیدن به برنامه‌های زندگی خداوند منان پس از فرستادن پیامبران، نظام احسن را به صورت اسلام و قانون احسن را به صورت قرآن و رهبر احسن را به صورت پیامبر اکرم صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم به جهانیان معرفی و عرضه نموده و پس از خاتمیت نبوت پیامبر صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم، وارثه امامان معصوم علیهم‌السلام را معرفی کرده و نظام امامت را پس از عصر نبوت، بزرگ‌ترین نظام الهی در جامعه برشمرده است:

﴿وَإِذِ ابْتَلَىٰ إِبْرَاهِيمَ رَبُّهُ بِكَلِمَاتٍ فَأَتَمَّهُنَّ قَالَ إِنِّي جَاعِلُكَ لِلنَّاسِ إِمَامًا ۚ قَالَ وَمِنْ ذُرِّيَّتِي قَالَ لَا يَنْتَهِ عَهْدِي الظَّالِمِينَ﴾^۲

و (یاد کنید) هنگامی که ابراهیم را پروردگارش با کلماتی آزمایش

۱. حدید، آیه ۲۵.

۲. بقره، آیه ۱۲۴.

کرد، و (او به‌خوبی کار) آزمایش‌ها را تمام کرد. [خدا به او] فرمود: درواقع من تو را امام [و پیشوای] مردم قرار دادم. [ابراهیم] گفت: و از نسل من (نیز امامانی قرار بده). [خدا] فرمود: پیمان من، به ستمکاران نمی‌رسد.

امامت، همواره در نسل حضرت ابراهیم علیه السلام بوده است. حتی در اولین روز اعلام نبوت خاتم المرسلین صلی الله علیه و آله نیز از آن سخن به میان آمد. پس از نزول آیه «وَأَنذِرْ عَشِيرَتَكَ الْأَقْرَبِينَ»^۱ «و خاندان نزدیکت را هشدار ده»، در همان جلسه اول دعوت اسلام به خویشاوندان نزدیک پیامبر صلی الله علیه و آله امامت به شیعیان رسالت معرفی شد.^۲

روایات بسیاری مربوط به آن روز، حاکی از آن است که پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله حضرت علی علیه السلام برادر، وصی، وزیر و خلیفه خود برگزید.

از همان آغاز اسلام، مردم در دسته شدند؛ دسته اول، همراهان و تأییدکنندگان و لبیک‌گویندگان و ندای ناب توحیدی، که در زمان حیات پیامبر صلی الله علیه و آله به شیعیان علی معروف شدند. و دسته دیگر، استهزاکنندگان و انکارکنندگان این دعوت حق که در طول تاریخ با صورت‌ها و تفرندهای مختلف خود و دیگران را از این راه باز داشتند. و تا امروز این روش به صورت‌های گوناگون ادامه دارد.

مکتب تشیع، از دیرزمان با اتهامات واهی و دور افتادن روبه‌رو بوده است. حتی برخی، وجود این مکتب را به عبدالله بن سبا نسبت داده‌اند. ما در این اثر، از هرگونه پیشداوری، تعصب کورکورانه و بی‌منطقی به‌شدت پرهیز کرده، این مسئله را طبق معیارهای علمی بررسی می‌کنیم و

۱. شعر، آیه ۲۱۴.

۲. ابن جریر طبری، تاریخ الطبری، ج ۲، ص ۶۳.

از کتاب و سنت و همچنین از منابع معتبر اهل سنت، به پیشینه شیعه خواهیم پرداخت.

پرسش اصلی، «چستی پیشینه شیعه در قرآن از منظر فریقین است. ما در این اثر، پاسخ این پرسش را با توجه به آیه هفت سوره مبارکه بینه، و برخی روایات شأن نزولی فریقین به دست خواهیم آورد. در ضمن، به برخی شبهات مطرح شده در ذیل آیه نیز خواهیم پرداخت. در برخی منابع تفسیری، روایی و تاریخی برادران اهل سنت، شیعیان علی علیه السلام، تنها مصداق «خیر البریه»، شناخته شده اند، که این امر، مثبت و درخور توجه است.

این امر در هر حال، با تکیه بر آیات قرآن و روایات فریقین، به ویژه روایات اهل سنت، پس از ارزیابی شده است.^۱

هدف اصلی در این اثر، شناخت دقیق دو جریان فکری یعنی خیر البریه و شر البریه بر اساس مبانی موجود در منابع معتبر فریقین است. هدف دیگر این تحقیق، برطرف کردن سوءظن ها از شیعیان و معرفی چهره واقعی آنها به دیگران است. ایجا وحدت بین مسلمان و نزدیکی دو مکتب تشیع و تسنن، از دیگر اهداف این پژوهش به شمار می رود. در این پژوهش، از گفتار تفرقه افکن در تحلیل های غیر علمی، به شدت پرهیز شده است.

۱. برای آشنایی بیشتر درباره تشیع و تاریخ آن به می توان کتاب های ذیل مراجعه کرد:
تاریخ الشیعه (السیاسی الثقافی الدینی) اثر سلیمان ظاهر؛ تاریخ الشیعه، اثر محمد حسین مظفر؛ الشیعه فی المیزان، اثر محمد جواد مغنیه؛ تاریخ التشیع اصفهان، اثر مهدی فقیه ایمانی؛ تشیع در مسیر تاریخ، اثر دکتر حسین محمد جعفری؛ تشیع، اثر عبدالله الغریبی؛ الشیعه و الحاکمون، اثر محمد جواد مغنیه؛ نشأه الشیعه الاسلامیه، اثر نبیله عبد المتعم داود؛ تاریخ عقاید و مذاهب شیعه، اثر سعد بن عبدالله ابی خلف اشعری قمی؛ و مقالات تاریخی، اثر رسول جعفریان.

۲۰ پیشینه شیمه در قرآن از منظر فربقین (با تأکید بر آیه هفت سوره بینه)

امیدواریم این اثر، مورد لطف و عنایت پروردگار عالم قرار گیرد. در آخر از درگاه احدیت دعا می‌کنم که ما را از پیروان حقیقی رسول گرامی اسلام حضرت محمد ﷺ، شیعیان راستین علی علیه السلام و ائمه هدی علیه السلام قرار دهد. (الهی آمین).

وآخر دعوانا ان الحمد لله رب العالمین

محمد یعقوب بشوی

حوزه علمیه قم

۱۹ رجب المرجب، ۱۴۳۲ هـ

www.ketab.ir